

Med varierande funktion

Förskrivning av konsumentprodukter
som hjälpmedel vid funktionsnedsättning

Webpresentation

Vårt uppdrag

Resultat och slutsatser

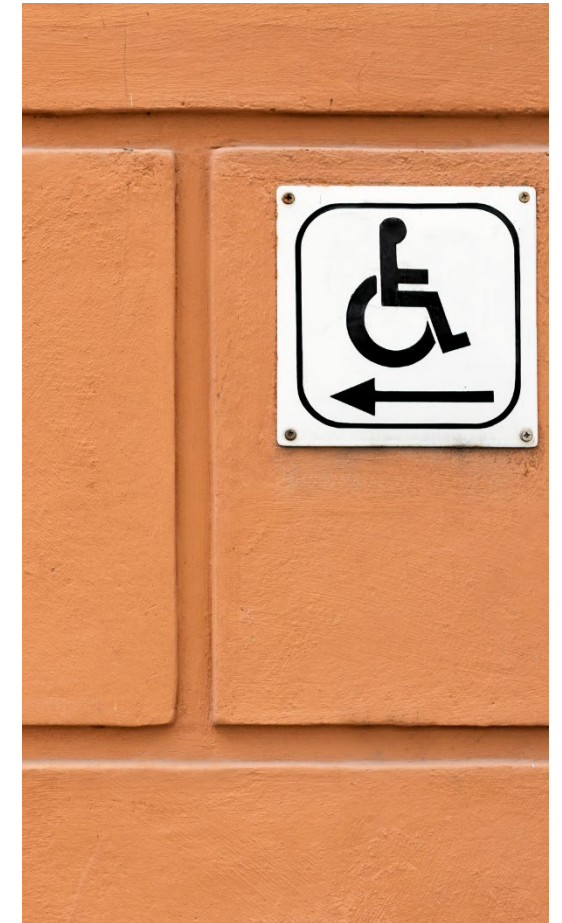
Rekommendationer

Vårt uppdrag

”Regeringen ger Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att kartlägga förskrivning av icke medicintekniska produkter för rehabilitering eller habilitering, ur ett patient-, brukar- och samhällsperspektiv.”

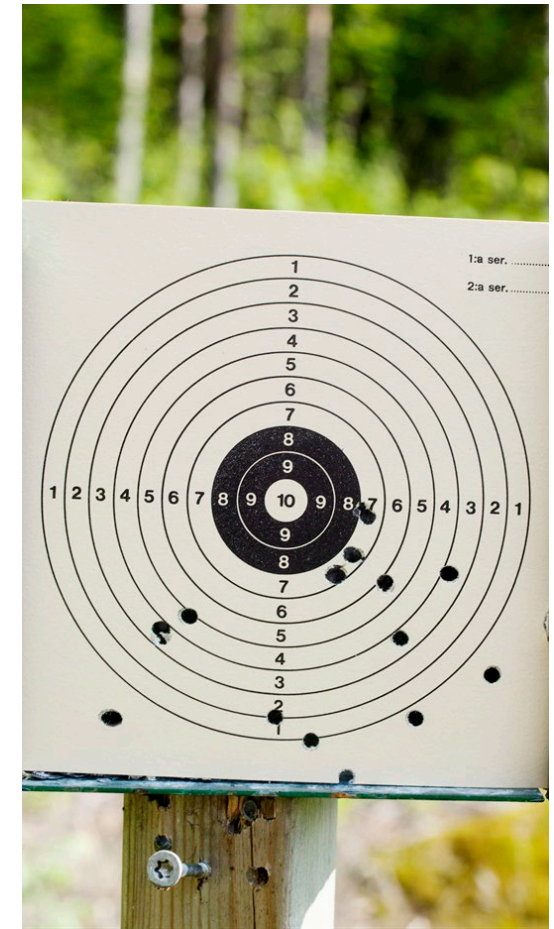
Syftet med kartläggningen är att bidra med kunskap om vilka möjligheter och problem som finns med att konsumentprodukter i allt högre grad kan fungera som hjälpmedel ur användarnas, förskrivarnas och huvudmännens perspektiv.

Rapporten publicerades och överlämnades till regeringskansliet den 14 maj 2020

Definitioner

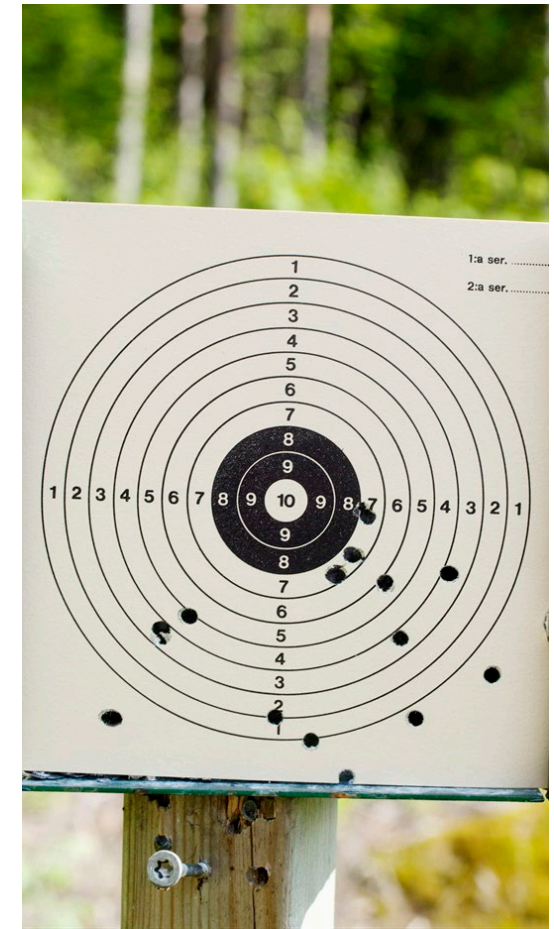
- Konsumentprodukter som hjälpmedel:
En produkt som inte är CE-märkt enligt medicintekniska regelverk och finns tillgänglig på konsumentmarknaden
- Hjälpmedel för det dagliga livet:
En individuellt utprovad produkt som syftar till att bibehålla eller öka aktivitet, delaktighet eller självständighet genom att kompensera en funktionsnedsättning

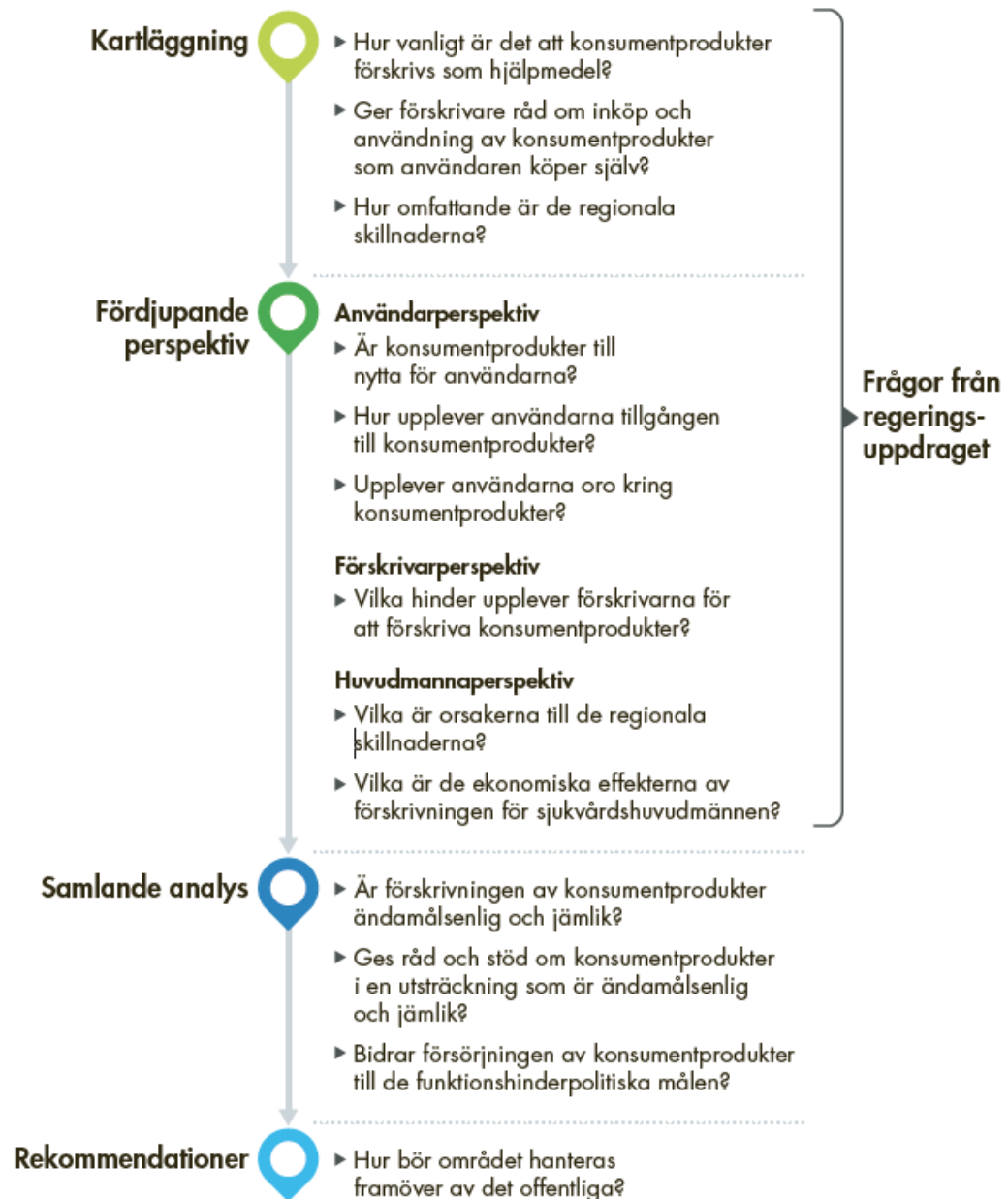
Avgränsningar

Vi har avgränsat utredningen till följande hjälpmedel och aktörer:

- Surfplattor, smarta mobiltelefoner och datorer samt appar och annan programvara
- Hjälpmedel för (när- och distans)kommunikation eller kognition
- Sjukvårdshuvudmän (kommuner och regioner)

Frågeställningar och analysmodell

Metoder för datainsamling

Kartläggning	Enkät verksamhets- chefer	Enkät förskrivare	Intervjuer verksamhets- företrädare	Intervjuer patient- representanter	Dokument- studier
Hur vanligt är det att konsumentprodukter förskrivs som hjälpmedel?	✓	✓	✓		
Ger förskrivare råd om inköp och användning av konsumentprodukter som användaren köper själv?	✓	✓	✓	✓	
Hur omfattande är de regionala skillnaderna?	✓		✓		✓
Fördjupande perspektiv					
Är konsumentprodukter till nytta för användarna?	✓		✓	✓	
Hur upplever användarna tillgången till konsumentprodukter?				✓	
Upplever användarna oro kring konsumentprodukter?	✓		✓	✓	
Vilka hinder upplever förskrivarna för att förskriva konsumentprodukter?	✓	✓	✓		
Vilka är orsakerna till de regionala skillnaderna?	✓		✓		
Vilka är de ekonomiska effekterna av förskrivningen för sjukvårdshuvudmännen?	✓		✓		

Vårt uppdrag

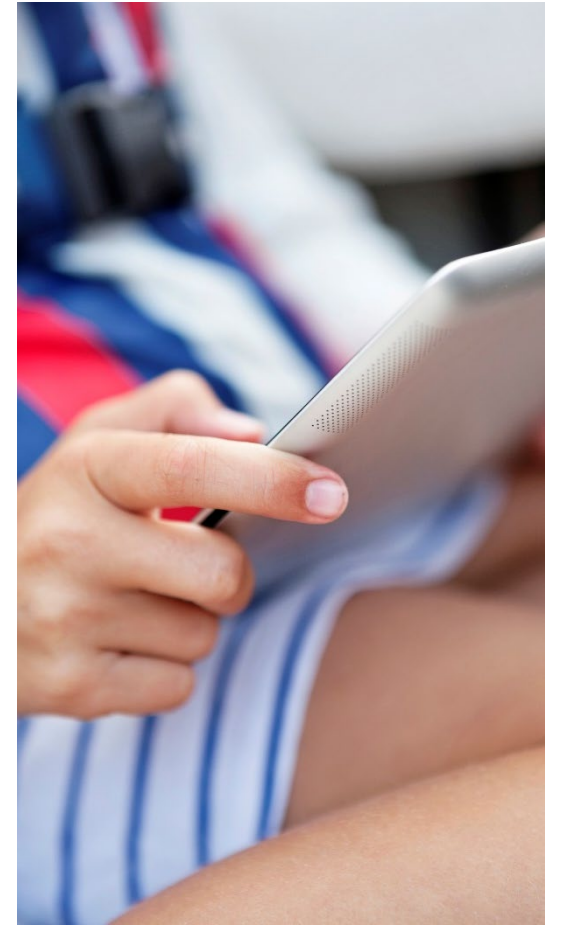
Resultat och slutsatser

Rekommendationer

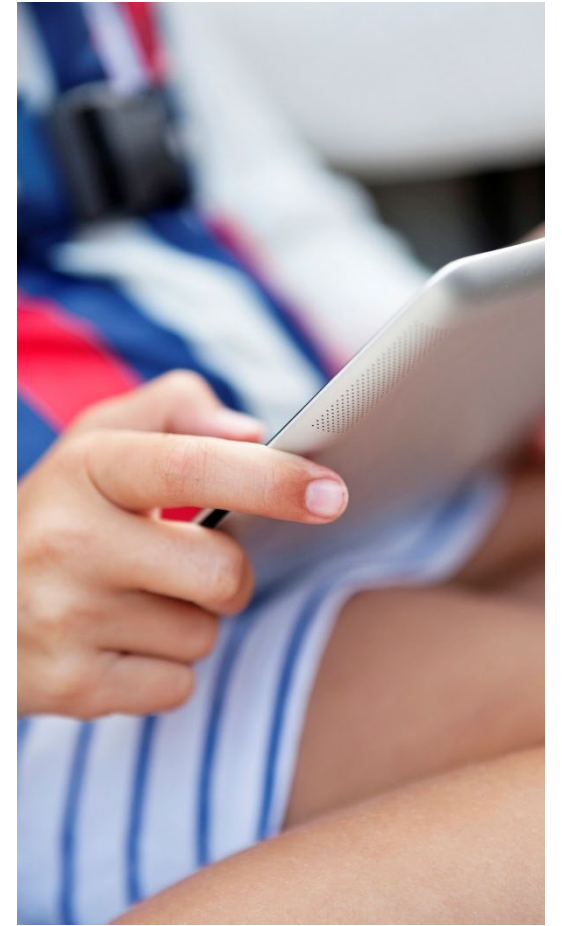
Konsumentprodukter skapar stor nytta

- Konsumentprodukter kompenserar många funktionsnedsättningar på olika sätt
  - Fungerar som allt från verktyg för ökad delaktighet till nödvändiga hjälpmedel som stärker grundläggande kommunikativa och kognitiva förmågor
  - Revolutionerande hjälpmedel för ett litet antal personer med omfattande funktionsnedsättning, till exempel personer med dövblindhet och personer utan talat språk

Nyttan överväger risken

- Konsumentprodukter fyller sällan funktioner som gör att produkterna kan bli fysiskt farliga
  - Vissa användare upplever oro som handlar om risk för integritetskränkningar eller att konsumentprodukterna inte ska fungera vid ett givet tillfälle
  - Personer med funktionsnedsättning använder konsumentprodukter trots oro, eftersom de anser att nyttan överväger riskerna

Konsumentprodukter förskrivs i liten omfattning

- Framför allt förskrivs appar som hjälpmedel. Surfplattor, smarta mobiltelefoner och datorer är nödvändig hårdvara för hjälpmedlet
- Företrädare för 12 regioner angav om de förskriver konsumentprodukter som hjälpmedel, och i så fall hur många:
  - 10 av dessa regioner förskriver konsumentprodukter som hjälpmedel
  - 2 av dessa regioner förskriver *inte* konsumentprodukter som hjälpmedel
  - Antaget samma förskrivningsmönster i landet förskrevs ca 1000 surfplattor och 150 datorer under 2018

Produkt	Totalt	Kvinnor	Män	Ålder		
				-26	27-64	65-
Surfplattor	615	48 %	52 %	50 %	34 %	16 %
Smarta mobiltelefoner	7	-	-	-	-	-
Datorer	100	55 %	45 %	20 %	60 %	20 %

Målgrupper för förskrivning

- Personer som är döva eller personer med dövblindhet (till exempel bildtelefoni eller portabel tolktjänst)
- Personer med nedsatt kommunikationsförmåga (närkommunikation med hjälp av bilder)
- Personer med kognitiva funktionsnedsättningar (förskrivs ej, men hjälp ges att välja app som planeringsstöd)

Förskrivning av konsumentprodukter sker inte på jämlika villkor

- Stora delar av hälso- och sjukvården erbjuder konsumentprodukter som hjälpmedel till dem med allra störst behov*
  - 13 regioner uppgav att de medger förskrivning (hjälpmedelscentral)
  - 2 regioner uppgav att de inte medger förskrivning (hjälpmedelscentral)
  - 8 regioner uppgav att de inte medger förskrivning (syn- eller hörcentral)

*Alla sjukvårdshuvudmän svarade inte på vår enkät

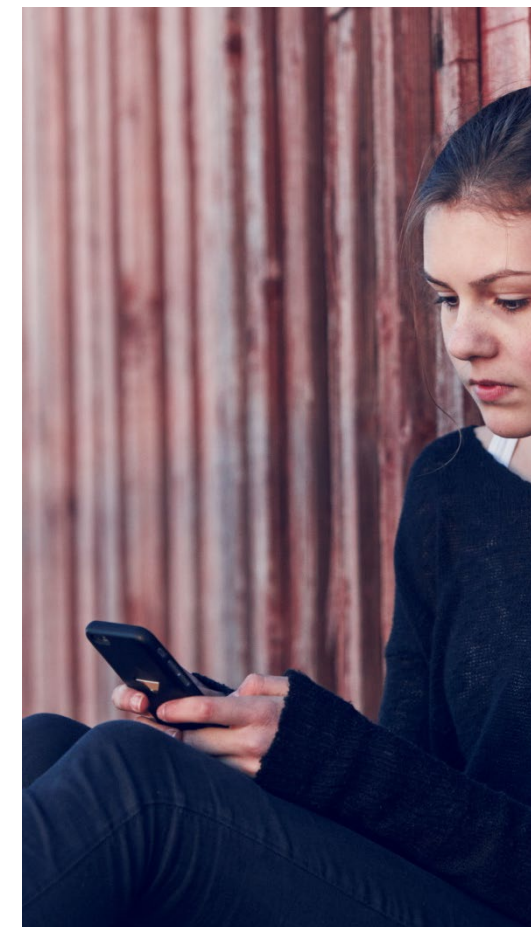

- Det kommunala självstyret innebär att förskrivning av hjälpmedel, såväl medicintekniska produkter som konsumentprodukter, kan variera över landet
  - Avsaknaden av ett gemensamt rättesnöre ökar risken för oönskade variationer mellan olika sjukvårdshuvudmän, och möjligheterna att följa upp dessa variationer minskar

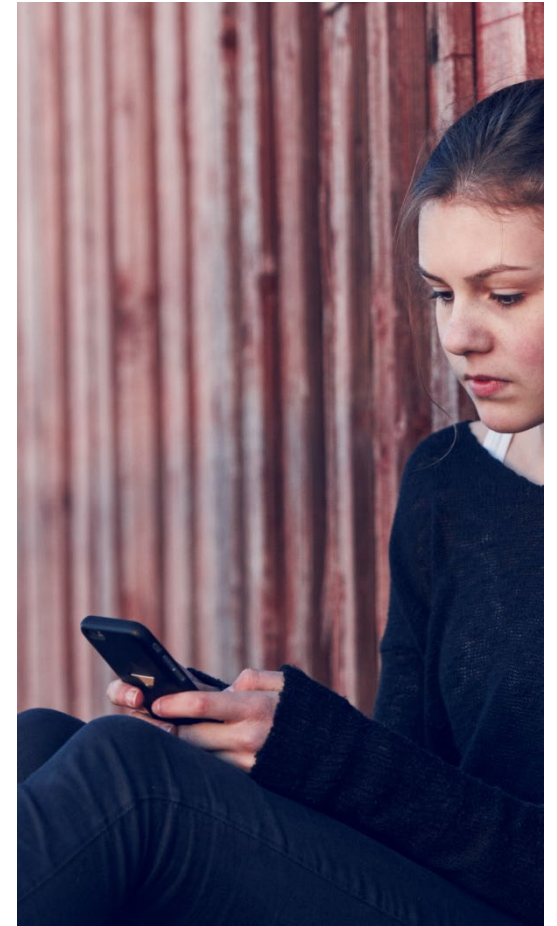

Råd och stöd för egenköpta konsumentprodukter erbjuds inte på jämlika villkor

- Vi konstaterar att råd och stöd som ges inom ramen för förskrivningsprocessen i stor utsträckning är ändamålsenliga och jämlika
  - Men det innebär samtidigt att de variationer som finns mellan sjukvårdshuvudmän vad gäller förskrivning, återkommer som ojämlikheter i de råd och stöd som erbjuds patienter

- Också personer med funktionsnedsättning som köpt egna konsumentprodukter kan ibland vara i behov av råd och stöd
  - Vår undersökning tyder på att denna typ av stöd varierar stort
  - både mellan olika sjukvårdshuvudmän och mellan olika förskrivare

En ändamålsenlig och jämlik hjälpmedelsförsörjning kräver behovsanpassade insatser

	Konsumentprodukter som hjälpmedel	Konsumentprodukter som underlättar dagligt liv	Konsumentprodukter för digital delaktighet
Syfte med konsumentprodukten	<ul style="list-style-type: none"> • Konsumentprodukter innebär revolutionerande förbättrade förmågor vad gäller grundläggande kommunikation och kognition	<ul style="list-style-type: none"> • Konsumentprodukter används som ersättning för eller komplement till andra hjälpmedel	<ul style="list-style-type: none"> • Konsumentprodukter är verktyg för delaktighet i det digitala samhället genom att möjliggöra internetåtkomst
Behov av samhällsinsatser	<ul style="list-style-type: none"> • Tillgång till både hårdvara och mjukvara oavsett privatekonomi eller boplats • Tillgång till stöd och hjälp oavsett privatekonomi eller boplats	<ul style="list-style-type: none"> • Tillgång till råd, hjälp och stöd oavsett privatekonomi eller boplats	<ul style="list-style-type: none"> • Tillgång till råd, hjälp och stöd oavsett privatekonomi eller boplats

Sjukvårdshuvudmännen har ansvar för att bidra till individens goda hälsa

- Sett till hälso- och sjukvårdens uppdrag anser vi att det är rimligt att:
  - konsumentprodukter kan **förskrivas som hjälpmedel** till personer med omfattande funktionsnedsättning
    - Till det har hälso- och sjukvården särskild kompetens
  - **råd och stöd** erbjuds för att använda **förskrivna konsumentprodukter** som fungerar som hjälpmedel
    - Till det har hälso- och sjukvården särskild kompetens
  - **råd och stöd** erbjuds för att använda **egenköpta konsumentprodukter** som är **ersättning för eller komplement till ett förskrivet hjälpmedel**
    - Till det har hälso- och sjukvården, mer än någon annan, särskild kompetens

Alla offentliga aktörer har ansvar för att bidra till individens delaktighet i samhället

- Med utgångspunkt i bestämmelserna i funktionshinderpolitiken har samhället ett ansvar för:
  - att säkerställa att fler personer med funktionsnedsättning har **tillgång till konsumentprodukter** som ökar möjligheten till delaktighet i det digitala samhället
  - att skapa förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att **använda sig av** digitala samhällstjänster
  - **breddbandsinfrastruktur** som möjliggör delaktighet i det digitala samhället

Det behövs tydligare ansvarstagande för att nå de funktionshinderpolitiska målen

- Det finns ett glapp i ansvarsfördelningen mellan samhällsaktörer
  - Sjukvårdshuvudmännen tar, i varierande utsträckning, ansvar för konsumentprodukter som hjälpmedel till **dem med störst behov**
  - Myndigheter som tillhandahåller digitala samhällstjänster har ansvar för att göra sina tjänster **universellt tillgängliga**
- De som på grund av sin funktionsnedsättning inte kan, eller har svårt att, använda konsumentprodukter för att vara delaktiga i det digitala samhället riskerar att inte få de insatser de behöver

Vårt uppdrag

Resultat och slutsatser

Rekommendationer

Rekommendation

- ▶ *Regeringen bör tillse att det finns gemensamma kriterier för att förskrivning av konsumentprodukter som hjälpmedel ska ske jämligt över landet*

Regeringen bör tillse att den normerande funktion som Hjälpmiddelsinstitutet tidigare fyllde på detta område i stället fullgörs av någon annan lämplig aktör genom nationell kunskapsstyrning

Rekommendation

- ▶ *Regionerna och kommunerna bör säkerställa att anpassade råd och stöd för konsumentprodukter som hjälpmedel erbjuds i linje med nationell kunskapsstyrning*

Sjukvårdshuvudmännen bör säkerställa att varje förskrivare får rimlig kompetensutveckling samt tids- och budgetmässiga ramar som möjliggör att personer med funktionsnedsättning kan använda förskrivna hjälpmedel på korrekt sätt.

Sjukvårdshuvudmännen bör, utifrån sin skyldighet om att tillhandahålla en god vård inom rehabilitering och habilitering samt hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning, erbjuda råd och stöd för egenköpta konsumentprodukter som används som ersättning för eller komplement till förskrivna hjälpmedel, enskilt eller gemensamt med andra.

Rekommendation

- ▶ *Regeringen och statliga myndigheter bör arbeta för att minimera faktorer som bidrar till ett digitalt utanförskap*

Regeringen och statliga myndigheter bör verka för att minimera den enskildes kompetensmässiga trösklar att använda konsumentprodukter för åtkomst till digitala samhällstjänster och internet i övrigt

Regeringen och statliga myndigheter bör motverka att privatekonomiska skäl ligger bakom det digitala utanförskapet

Regeringen och statliga myndigheter bör fortsätta arbetet med att stimulera en likvärdig bredbandsinfrastruktur i hela landet

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

www.vardanalys.se

registrator@vardanalys.se

[@vardanalys](https://twitter.com/vardanalys)

Johan Strömblad, utredare

johan.stromblad@vardanalys.se

Kerstin Gunnarsson, analytiker

kerstin.gunnarsson@vardanalys.se